

מנא אמינא להי?

דתניא: רבי עקיבא אומר: נאמר [בכתוב "איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחוקה לכם או לדרתיכם ועשה פסח לה"] "טמא". ונאמר בו גם "בדרך רחוקה".

צג-א ולומדים זה מזה: מה טמא מדובר בו במי שספק בידו לעשות, שהוא נמצא בירושלים ואינו בדרך רחוקה. ובאפשרותו לעשות את הפסח, אלא שאסרה עליו התורה ואמרה שאינו עושה.

אף מי שהיה בדרך רחוקה נמי מדובר בו באופן שספק בידו לעשות. שיכול לשלוח שליח שיקריב עבורו את הפסח. ואסרה עליו תורה, ואמרה שאינו עושה.⁽¹⁾

הרי מפורש בדברי רבי עקיבא שמי שהיה בדרך רחוקה נדחה ונפסל מלעשות את הפסח כדברי רב ששת.

ומכאן קושיא על רב נחמן שאמר שמי שהיה בדרך רחוקה ושחטו אחרים עליו הורצה.

ורב נחמן אמר לך תירוץ:

אמנם רבי עקיבא ודאי סובר כרב ששת. אך בהכרח יש תנאים אחרים שחולקים על רבי עקיבא, ואני סבור כמותם.

מפני שאני [רב נחמן] מפרש את דברי רבי עקיבא באופן אחר:

"מה טמא שספק בידו לעשות", היינו טמא, שיכול לטבול ולאכול בערב, ואף על פי כן אסרה עליו תורה להקריב כיון שעדיין לא טבל. [ולא כרב ששת שהסביר: "מה טמא שספק בידו לעשות" – שהוא קרוב לירושלים. ולולא שהתורה אסרה עליו היה יכול להקריב].

1. כך גירסת הגמרא לפנינו וכן גרס רש"י. אבל תוספות הביאו שברוב הספרים ובספרי הגירסא בדברי רבי עקיבא: "מה טמא שאין סיפק בידו לעשות". ומדובר בספרי במחלוקת רבי עקיבא ורבי אליעזר שנחלקו [לקמן צג ב] "איזוהי דרך רחוקה: רבי עקיבא אומר מן מודיעין שרחוקה מירושלים. ורבי אליעזר אומר מאיסקופת העזרה ולחוץ. והוכיח רבי עקיבא את דבריו מטמא: מה טמא שאין סיפק בידו לעשות מפני הטומאה. אף בדרך רחוקה מדובר שהוא רחוק מירושלים שאין סיפק בידו לעשות ומכל מקום הוכיח רב ששת מלשון רבי עקיבא – "ואינו עושה" משמע שגם לענין זה למד רבי עקיבא שבדרך רחוקה פסול מלעשות פסח.

ותירץ רב נחמן שרבי עקיבא סובר אין שוחטין על טמא שרץ ולכן לומד בדרך רחוקה

את המשנה ששוגג ואונס חייבים בכרת אם בטלו פסח שני במזיד. ואילו טמא ובדרך רחוקה פטורים מכרת אפילו אם ביטלו פסח שני במזיד. וזה שלא כדברי הגמרא כאן.

ופירשו הלחם משנה וברכת הזבח [בסוף מנחות] שנחלקו תנאים לקמן אם יש חיוב כרת על בשגג בפסח הראשון והזיד בשני. ולשיטת רבי נתן ורבי חנניא בן עקיבא אם שגג בראשון והזיד בשני פטור. ולדבריהם אין לפרש כפירוש הרמב"ם ורב ששת ורב נחמן פירשו את המשנה באופן שתתישב לשיטת כולם. אבל להלכה פסק הרמב"ם כרבי ששגג בראשון והזיד בשני חייב כרת. ולפי שיטתו בי אפשר לפרש את המשנה כפירוש הרמב"ם.

והצ"ח נתן טעם לדברי הלחם משנה וברכת הזבח. וגם הוסיף פירוש אחר משלו [עייין שם].